

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
 เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๒๔
อริยสัจใหม่เอี่ยมอยู่ในจิต

ศาสนธรรมของพระพุทธเจ้า ไม่ว่าจะเป็นของพระองค์ใด ย่อมมีแบบฉบับความจริงตายตัวอันเดียวกัน เป็นธรรมที่ละเอียดอ่อนสุขุมมาก ด้วยเหตุนี้ผู้จะปฏิบัติตามซึ่งเป็นความเคยชินมาจากสิ่งที่หยาบโลนฝังใจอยู่แล้ว จึงต้องฝืนกันทุกกระยะของการปฏิบัติตามหลักธรรม ไม่ฝืนก็ไม่เรียกว่าเราชำระสะสางสิ่งที่สกปรกซึ่งเคยฝังจมอยู่ในใจมาเป็นเวลานาน เพราะสิ่งที่เคยฝังจมอยู่นาน ๆ นั้น ย่อมแก่ยาก ถอดถอนยาก ถ้าพูดถึงการชะล้างก็ชะล้างยาก ประหนึ่งว่าเป็นเลือดเนื้ออันเดียวกันกับใจ

การปฏิบัติตามหลักศาสนธรรมจึงต้องได้ทุ่มเทกำลังลงเต็มความสามารถ เฉพาะอย่างยิ่งนักบวชเรา จะนำนิสัยของโลกมาใช้มันก็เป็นโลกไปเสีย เพราะนิสัยนั้นออกมาจากรากเหง้าเค้ามูลแห่งความสกปรก คือกิเลสที่ฝังจมอยู่ในใจ อากัปกิริยาการแสดงออกของจิตไม่ว่าจะเป็นแง่ใด เป็นไปตามวิสัยของกิเลสที่ฝังจมอยู่นั้นทั้งนั้น เราอย่าว่าแทบทั้งนั้นเลยว่ทั้งนั้น

นี่ตามปรกติของผู้ไม่ได้รับการอบรมทางด้านศีลธรรม และไม่มีการแก้ไขดัดแปลงตนบ้างเลย ย่อมมีแต่เรื่องของกิเลสอาสวะออกแสดงตัวอยู่ตลอดเวลา จากนั้นก็ออกมาทางกายทางวาจาความประพฤติ การปฏิบัติจึงต้องฝืนกัน สิ่งใดไม่ฝืนในขั้นเริ่มแรกนี้ สิ่งใดไม่ฝืนสิ่งนั้นเป็นกิเลสทั้งหมด เว้นเสียแต่จิตที่มีชั้นภูมิอันละเอียด มีความดูดีเต็ม เห็นโทษเห็นคุณภายในจิตใจเป็นลำดับลำดับขึ้นไป จนถึงขั้นเห็นโทษเต็มใจ เห็นคุณเต็มใจแล้ว อันนั้นไม่ได้ฝืน มีแต่การดูดีเต็มทางความดี ความเพียรทุกประโยคเป็นไปด้วยความจงใจ เป็นไปด้วยความดูดีเต็ม เป็นไปด้วยความเห็นโทษเห็นคุณอย่างแท้จริง สำหรับขั้นเริ่มแรกนี้ ร้อยทั้งร้อยต้องได้ฝืนกัน พวกเรานี้พวกร้อยทั้งร้อย จะไม่ฝืนอย่างไร

การมาบวชก็คือการแสดงเจตนาของตนอย่างเต็มที่ ตนเองก็รู้ คนอื่นก็รู้ว่าจะมาบำเพ็ญคุณงามความดี ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการมาชำระสะสางสิ่งที่ไม่ดีทั้งหลาย ซึ่งอย่างน้อยก็ฝังอยู่ในจิตใจอยู่แล้วให้หมดไปโดยลำดับ ด้วยเหตุนี้จึงต้องได้ระมัดระวังตั้งสติคอยจ้องดูแลตนอยู่เสมอ ไม่เช่นนั้นก็เป็นไปในทางต่ำ เพราะกระแสของจิตที่จะไหลลงทางต่ำนั้นเป็นสิ่งที่ง่ายที่สุด พอเปิดช่องก็ไหลไปเลย เช่นเดียวกับน้ำไหลลงทางต่ำ

อำนาจของกิเลสซึ่งเป็นฝ่ายต่ำนั้นมีความดึงดูดรุนแรงมาก ด้วยเหตุนี้จึงต้องได้ฝืนกันอย่างรุนแรง ไม่ฝืนบ้างเลยไม่มีทางที่จะเป็นคนดีได้ เฉพาะอย่างยิ่งที่จะให้จิตได้มีความสงบสุขเป็นที่น่าชื่นชมภายในตนเองนี้ จะไม่ปรากฏเลยถ้าไม่มีการฝืนกัน เพราะกำลังของกิเลสมีมากดึงดูดอยู่ตลอดเวลา ไม่มีคำว่ากาลสถานที่อิริยาบถ แต่เป็นธรรมชาติที่ดึงดูดอยู่ภายในตัวเอง ให้จิตได้ติดแนบอยู่ในนั้น ติดตัวออกมาไม่ได้ การที่จะติดตัวออกมาได้บ้างเล็กๆ น้อยๆ นั้นต้องอาศัยการฝืน การประพฤติปฏิบัติต่อหลักธรรมอันเป็นทางถูกต้องแล้วที่จะแกสิ่งเหล่านี้ออกไปได้โดยลำดับ เมื่อเห็นเป็นทางที่ถูกก็ต้องอุตสาหะพยายามทำ

โลกเขามีงานประจำตัวของเขาทุก ๆ คน ไม่มีใครจะนอนอยู่เฉย ๆ ในโลกนี้ เพราะธาตุขันธ์ความจำเป็นมีความบกพร่องต้องการอยู่ตลอดเวลา ต้องได้หามาเยียวยานอกจากนั้นก็ยังเป็นไปเพราะอำนาจของกิเลสเป็นเครื่องดึงดูดหรือจูดลากไปอีก ให้ทะเยอทะยานฟุ้งเพื่อห่อเหิมจนเลยความพอดีพอดี กลายเป็นเรื่องโกยทุกข์เข้ามาเผาตนเองขึ้นอีกมากมาย โดยที่ตนเองก็ไม่ทราบว่ามันคือความผิดเครื่องทำลายตนเอง

นี่พูดถึงเรื่องการทำงานของโลก ทุกข์ยากลำบากก็ต้องได้ดูโลกกันไปไม่ว่าคนมีคณคนโง่คนฉลาด จำเป็นต้องทำงาน จำเป็นต้องฝ่าฝืน จำเป็นต้องสมบุกสมบันในงานนั้น ๆ ไม่เช่นนั้นก็ไม่มีอะไรที่จะเยียวยารักษาธาตุขันธ์ หรือความเป็นอยู่ให้สืบต่อกันไปได้ตามความต้องการ นี่พึงทราบว่าโลกมีงานอยู่อย่างนั้น

ที่นี้ทางด้านธรรมะ คือผู้ปฏิบัติธรรม ผู้ทรงธรรม เฉพาะอย่างยิ่งนักบวช เป็นผู้ทรงธรรมโดยตรง เป็นผู้ปฏิบัติธรรมโดยตรง และงานของนักบวชคืองานของพระนี่เป็นงานประเภทใด ก็ย่อมเป็นไปตามเพศของพระ ซึ่งก็เรียกว่างานอันหนึ่งเหมือนกัน นี้เราได้ตั้งหน้าตั้งตามาแล้ว พร้อมทั้งการประกาศให้โลกได้ทราบตลอดทั่วถึงว่าเราเป็นนักบวช ได้ปฏิญาณตนเพื่อความเป็นพระแล้วตั้งแต่วันบรรพชาอุปสมบทที่แรกเรื่อยมาจนกระทั่งบัดนี้ ตัวเราก็รู้ได้อย่างชัดเจน งานประจำเพศของเราประจำหน้าที่ของเราคืออะไร

ก็คือการชำระสะสางกิเลสประเภทต่างๆ ซึ่งหมักหมมอยู่ในจิตใจ อันไม่ทำให้เกิดความสุขความสบายอะไรแม้แต่ชนิดเดียวเลย แม้จะเกิดขึ้นบ้างก็เพื่อความทุกข์จะตามมาในขณะต่อไปนั่นเอง งานของเราคืองานฝึกฝนทรมาณจิตใจ ซึ่งเต็มไปด้วยพิษภัยภายในจิตใจ ตัวพยศคือกิเลสประเภทต่างๆ ไม่ว่าจะมียากน้อย เป็นตัวเสนียดจัญไรเป็นตัวพิษตัวภัยต่อจิตใจทั้งนั้น

เราอย่าเข้าใจว่ากิเลสประเภทใดประเภทหนึ่งจะมาให้คุณแก่เรา พอที่จะนอนใจตายใจแล้วเคลิ้มหลับไปตามเพลงกล่อมของมันนั้น พระพุทธเจ้าท่านไม่ได้สอนให้เคลิ้ม

กลับไปตามเพลงกล่อมของกิเลสว่าเป็นเพลงที่ไพเราะเพราะพริ้ง ผลของมันจะทำให้
 ได้รับความสุขความสบาย ไม่ปรากฏในคัมภีร์ใดๆ ทั้งสิ้น นอกจากตำหนิติเตียนทุก
 ประเภทของกิเลสซึ่งมีอยู่ภายในจิตใจ จงถอดถอนมันออกเสียให้หมดเท่านั้น เป็นที่พอ
 พระทัยของพระพุทธเจ้าที่ทรงสั่งสอนด้วยพระเมตตาสุดส่วนไม่มีใครเสมอเหมือน

งานของพระเป็นงานที่ละเอียดลออ เป็นงานตัวอย่างของตัวเองด้วย เป็นงาน
 ตัวอย่างของโลกให้ไต่ยึดไปประพฤติปฏิบัติดำเนินตาม ตามชั้นภูมิของเขาด้วย เราจึงไม่
 ควรจะพรวดพราด ๆ ทำอะไรโดยไม่มีสติตั้ง แบบโลก ๆ อย่างนั้นใช้ไม่ได้ การทำสิ่งใด
 ประกอบสิ่งใดต้องมีความระมัดระวัง มีสติมีปัญญารอบตัวอยู่เสมอในงานนั้น ๆ เฉพาะ
 อย่างยิ่งงานจิตตภาวนาจะปราศจากสติไปไม่ได้ นี่เป็นงานสำคัญมาก สติเป็นสิ่งสำคัญ
 มากที่จะต้องติดแนบกับงานไปอยู่โดยสม่ำเสมอ

ทุกข์ก็ยอมรับว่าทุกข์เพราะเราทำงาน จะนอนอยู่เฉย ๆ ให้กิเลสค้นหาอาสวะมัน
 ตกพรวดพราด ๆ ไปจากจิตใจกลายเป็นความบริสุทธิ์ขึ้นมาอย่างนั้น ไม่มีในรูปในนามใน
 บุคคลคนใดในจิตดวงใด เราอย่าคิดให้เสียเวล่ำเวลา อย่าละเมอเพื่อฝันไปด้วยการวาด
 ภาพต่าง ๆ อันเป็นเครื่องหลอกตนจากกิเลส อยากรู้ที่จะเป็นไปเพื่อความสงบร่มเย็น
 เป็นไปเพื่อความสว่างกระจ่างแจ้ง ด้วยความเพียรของตน จะหนักเบาเล็กน้อยเพียงไร
 ให้ทุ่มเทลงไป

การประกอบความเพียรจะได้รับความทุกข์ในการประกอบความเพียรทุกประโยค
 โดยความชอบธรรมนี้ จะเป็นผลให้เกิดความสุข ไม่มีอันใดที่จะทำให้ล้มจมเสียหายไป
 เพราะความเพียรและความทุกข์นั้น ๆ เลย เราจึงไม่ควรเสียดายความสุขความสบายเพียง
 อยู่เฉย ๆ หรือปล่อยไปตามกิเลสมันไม่ใช่ทาง

นี่นักปฏิบัติเราเป็นไปไม่ได้เพราะไม่ยอมฝืน ฝืนบ้างเล็กน้อย ๆ ก็ให้กิเลสมา
 วาดภาพหลอกไปเสีย จุดลากไปเสีย ทำความเพียรเท่านั้นนาที่ เท่านั้นชั่วโม่ง ความจริงไม่
 ทราบว่าสติมีอยู่ที่ไหนที่วินาทีภายในความเพียรนั้น มันมีแต่ร่างของผู้สำคัญตนว่า
 ประกอบความเพียร เคลื่อนไหวไปมาอยู่เท่านั้น เช่น เดินจงกรม ก็เคลื่อนไปเคลื่อนมา
 นั่งสมาธิอยู่ร่างกายไม่เคลื่อน เหมือนเดินไปเดินมา ไม่เคลื่อนเหมือนเดินจงกรม แต่ก็
 เคลื่อนอยู่ด้วยความสัพหงกกันงันในอาการของกาย และเคลื่อนด้วยความเป็นจิตที่เลื่อน
 ลอยหาสติตั้งปกครองรักษาไม่ได้ ในเมื่อเป็นเช่นนั้นผลจะเกิดขึ้นได้อย่างไร ผลไม่ได้
 เกิดขึ้นจากความเชื่อ ๆ ซ้ำ ๆ ความปล่อยไปตามอำเภอใจอย่างนั้น แต่เกิดขึ้นด้วยความ
 ระมัดระวัง การต่อสู้การพิจารณาในแง่ต่าง ๆ ที่จะเป็นอรรถเป็นธรรม เพื่อเป็นการ
 กำจัดกิเลสไปโดยลำดับ

นั่งอยู่ก็ให้เป็นที่ภูมิใจด้วยความเพียรของตน เดิน ยืน นอน เว้นแต่หลับเท่านั้น ให้เป็นที่ภูมิใจในความเพียรของตนว่าตนได้ทำงานโดยสม่ำเสมอ ด้วยความมีสติ นี่จัดว่าเป็นความเพียร แม้จะยังแก๊กเลสตัวใดไม่ได้ก็ตามผู้มีสติอยู่ในตัวนั้นแล จะเป็นการสั่งสมกำลังทั้งสมาธิ ทั้งปัญญาให้เกิดขึ้นได้ ถ้าไม่มีสติเสียอย่างเดียว เดินจงกรมทั้งวัน ฝ่าเท้าแตกก็แตกไปแต่ฝ่าเท้าเช่นเดียวกับเขาโดนสะดูดนั้นแล ไม่เห็นเกิดประโยชน์อะไร เจ็บเปล่าๆ สติที่สัมปยุตไปด้วยความเพียรนั้นแล จึงจะเป็นผลเป็นประโยชน์

นี้ได้เคยพูดให้หมู่เพื่อนฟังเสมอ เพราะได้ดำเนินมาอย่างนั้น เราพูดทุกแง่ทุกมุม ถอดออกมาจากตับจากปอดจริง ๆ มาแสดงให้หมู่เพื่อนฟังเพื่อเป็นที่สนใจ เป็นที่แน่ใจ ไม่สงสัย เพราะผู้แสดงนี้ไม่สงสัย ความสงสัยที่เป็นมามากน้อย ก็ได้เป็นมาแล้วได้ผ่านมาแล้วด้วยการประพฤติปฏิบัติ หายสงสัยก็หายสงสัยด้วยข้อประพฤติปฏิบัติ ความรู้ ความเห็น ความเข้าใจตามหลักธรรมนั้น ๆ แล้ว หายสงสัยมาเป็นลำดับ ๆ จนเป็นที่แน่ใจ และการสั่งสอนออกไปก็ไม่มีการสงสัย ไม่ว่าจะป็นธรรมชั้นใด เราสอนหมู่เพื่อนด้วยความเต็มอกเต็มใจ ด้วยความแน่ใจทั้งนั้น

เพื่อจะให้ผู้ฟังทั้งหลายเป็นที่แน่ใจว่าธรรมไม่ใช่โมฆะ ศาสนธรรมไม่ใช่เป็นบ้านร้าง เป็นตลาดร้างไม่มีคน เป็นศาสนธรรมร้าง ไม่มีธรรม ไม่มีตัวจริงคือสมาธิ ไม่มีตัวจริงคือปัญญา ไม่มีตัวจริงคือมรรคผลนิพพาน เป็นแต่เพียงศาสนธรรมอันร้าง ๆ เปล่า ๆ หลอกโลกกันอยู่อย่างนั้นไม่ปรากฏในศาสนธรรมของพระพุทธเจ้า เต็มไปด้วยมรรค ผลนิพพาน เต็มไปด้วยสมาธิ เต็มไปด้วยศีล เต็มไปด้วยปัญญาทุกชั้น เต็มไปด้วยวิมุตติหลุดพ้น

สำหรับผู้ประพฤติปฏิบัติตามหลักแห่งสวากขาตธรรมแล้ว ผลจะพึงได้รับเป็นขั้น ๆ ภูมิ ๆ ไปอย่างนั้นไม่สงสัยไม่ว่าครั้งใดสมัยใด เพราะศาสนธรรมเป็นธรรมที่คงเส้นคงวาอยู่ด้วยความชอบ จึงเรียกว่าสวากขาตธรรม ตรัสไว้ชอบทุกสิ่งทุกอย่างแล้ว ประหนึ่งว่าพระองค์มาประทานพระโอวาทด้วยพระโอษฐ์ของพระองค์เอง อยู่ต่อหน้าเรา นี้ อย่าทำอย่างนั้น ก็เหมือนอย่างพระองค์เปล่งพระวาจาออกมาเอง ให้ทำอย่างนั้น ก็เหมือนพระองค์รับสั่งออกมาด้วยพระโอษฐ์ของพระองค์เอง นี่สด ๆ ร้อน ๆ อยู่อย่างนี้

จึงแน่ที่ท่านรับสั่งกับพระอานนท์ว่า ธรรมวินัยนั้นแลจะเป็นศาสดาแทนเราเมื่อเราได้ผ่านไปแล้ว จะเป็นศาสดาของเธอทั้งหลายแทนเราในกาลที่เราล่วงไปแล้ว รู้สึกว่าซึ่งเอาจริง ๆ ศาสดาก็คือแนวทางที่สอนไว้นี้สด ๆ ร้อน ๆ ไม่มีคำว่าเมื่อนาน ไม่มีคำว่าพรั่งนี้ มะรีน เป็นความจริงอยู่ในปัจจุบัน นำมาประพฤติปฏิบัติกำจัดกิเลสได้ในหลักปัจจุบัน ปัจจุบันนี้ได้โดยไม่ต้องสงสัย เราจึงควรเน้นหนักในความเพียรให้มาก

อยู่กับหมู่หมู่มากมันรวนเรนะ ผมผู้ปกครองรู้สึกว่ามัน เพราะมองไปในแง่ใดมุมใด มันสะดุดๆ ไม่ได้ประมาทหมู่เพื่อน ไม่ได้ยกตนว่าสูงกว่าหมู่เพื่อน ไม่ได้อวดตนว่าฉลาด ยิ่งกว่าหมู่เพื่อน สิ่งที่ต้องบอกชัด ในฐานะที่เราเป็นอาจารย์ ที่จะแนะนำสั่งสอน หมู่เพื่อนให้ถูกต้องดีงามทุกแง่ทุกมุมจนหาที่ต้องติไม่ได้ เรามีความมุ่งหวังอย่างนั้น จึงต้องพยายาม มองเห็นข้อผิดพลาดก็ต้องวิ่งตาม ปัญญาไตร่ตรองไป ตามการสัมผัส สัมพันธ์ในหมู่คณะ ไม่ว่าจะมองเห็นไม่ว่าจะได้ยิน อันนี้ปิดไม่อยู่ เรื่องสติ เรื่องความคิด พินิจพิจารณาในแง่ต่าง ๆ เกี่ยวกับหมู่เพื่อน

เพราะเราเป็นผู้รับผิดชอบ เราเป็นผู้จะบำรุงส่งเสริมหมู่เพื่อน ให้เป็นไปในทางที่ถูกที่ดี จนกระทั่งหาที่ต้องติไม่ได้ ให้หลุดพ้นจากกิเลสอาสวะทั้งปวง ด้วยความเฉลียวฉลาดแหลมคมของตน นี่เป็นความมุ่งหวังอย่างแรงกล้าภายในจิตใจ จึงไม่เคย เหลาะแหละ ไม่ว่าจะแนะนำสั่งสอนในแง่ใดมุมใดต่อหมู่คณะ ไม่เคยเหลาะแหละ เอาจริงเอาจัง เพราะเห็นว่าสิ่งเหล่านี้เป็นภัยจริง ๆ สิ่งใดเป็นภัยต้องบอกทันที สิ่งใดเป็นคุณก็บอก จ้า ๆ จี้ ๆ อยู่อย่างนั้นตลอดเวลา เพื่อให้ถูกใจให้แม่นยำเข้าไปโดยลำดับ ๆ

อะไรจะเป็นแบบฉบับที่ถูกต้องดีงามแม่นยำที่สุดยิ่งกว่าศาสนธรรม ในการดำเนินตามเพื่อความราบรื่นดีงามแก่เรา จะเป็นชั้นใดภูมิใด ไม่นอกเหนือไปจากหลักธรรมนี้เลย ซึ่งมีหลายชั้นหลายภูมิที่ผู้ปฏิบัติจะพึงนำไปปฏิบัติและได้รับผลตามสติกำลังความสามารถของตน ถ้าเป็นสินค้าก็เรียกว่าห้างใหญ่ร้านใหญ่ มีทุกประเภทที่จะเลือกได้จากห้างร้านนั้น ๆ ไม่ว่าจะธรรมชั้นใด ความสุขชั้นใด ที่จะได้จากการปฏิบัติของตน มีสมบูรณ์อยู่ในศาสนธรรมของพระพุทธเจ้านี้ทั้งนั้น จึงควรรีบเร่งชวนชวยปฏิบัติในเวลาที่ได้อยู่กับหมู่กับคณะ อยู่กับครูอาจารย์ ที่ได้รับการอบรมสั่งสอนอยู่เวลานี้

เรื่องโลกเป็นของอนิจจัง ธาตุชั้นของเราเป็นของอนิจจัง ไม่ใช่เป็นของเที่ยงแน่นอนมั่นคงอะไร การเปลี่ยนแปลงนั้น เปลี่ยนแปลงได้ตามหลักธรรมชาติของมัน ไม่มีใครที่บังคับบัญชามันได้ เปลี่ยนแปลงในทางเป็น เปลี่ยนแปลงในทางตาย เป็นไปได้ทั้งนั้น ในการพลัดพรากจากกันไปอย่างนี้ ไม่ว่าจะจากเป็นจากตายจากกันได้ทั้งนั้น จึงไม่ควรนอนใจ เวลามายอยู่กับครูบาอาจารย์ ให้ตั้งหน้าตั้งตาประพฤติปฏิบัติ

ทุกข์ก็ยอมรับว่าทุกข์ เราเกิดมาในท่ามกลางแห่งทุกข์ ที่กิเลสผลิตขึ้นมา ๆ ให้แบกให้หามอยู่ตลอดเวลา ทำไมไม่เบื่อหน่ายอิมพอน นั่นคือกองทุกข์แท้ ๆ ความทุกข์ด้วยความพากเพียร ที่จะเอาบรมสุขมาครองหัวใจนี้ ทำไมจึงจะเห็นว่าทุกข์นี้เป็นภัย ยิ่งกว่าทุกข์ทั้งหลายที่กิเลสผลิตขึ้นมาตั้งกับตั้งกัลป์นานสักเท่าไร ตั้งแต่อดีตภาพนี้มีก็ปีเดือนในชีวิตของเรา แบกตั้งแต่ทุกข์เพราะอำนาจของกิเลสผลิตขึ้นมาทั้งนั้น ทำไมไม่เบื่อ

หน่ายอิมพอ ไมชินซากันเสียบ้าง แล้วบ่นกันทำไม ทุกข์ก็ยอมรับว่าทุกข์อยู่อย่างนั้นจะว่า
ไฉน ไม่มีคำว่าเก่า ว่าใหม่

ทุกข์ได้เกิดขึ้นมาเมื่อไรต้องแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนเลยว่า เป็นสิ่งที่ไม่พึง
ปรารถนาเลย กระทบกระเทือนทั้งร่างกายและจิตใจ ก็คือทุกข์นั้นแล นี่เราเคยผ่าน
มาแล้ว เราเกิดมาในท่ามกลางแห่งความทุกข์ เพราะเป็นผลของกิเลส ที่นี้เราจะประกอบ
ความพากเพียร เป็นธรรมดาที่จะต้องได้รับความทุกข์ แต่ทุกข์เพื่อความสุขจะเป็นอะไร
ไป เราต้องมาเทียบเคียงทุกข์อันนี้มีคุณค่า ทุกข์อันนั้นไม่มีคุณค่าอะไรเลย ทุกข์จรมไป
เฉยๆ ทุกข์อันนี้ทุกข์มีคุณค่า การประกอบความเพียรเป็นความทุกข์ แต่จะได้ความสุข
ขึ้นมาในลำดับต่อไปโดยลำดับ จึงควรจะมีแก้ไขอาจหาญรื่นเรริงต่อความพากเพียร

อย่าปล่อยให้กิเลสเหี้ยมหย่าทำลายทั้งๆ ที่เดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา ใน
อิริยาบถต่างๆ ส่วนมากมีแต่กิเลสเหี้ยมหย่าทำลายอยู่ตลอดเวลาโดยเจ้าตัวไม่รู้ เพราะ
กิเลสมันแหลมคมมาก ในตัวของเราในใจของเราทั้งดวงมีแต่กิเลสห้อมล้อมปิดบังไว้
หมด มองหาธรรมชนิดหนึ่งก็ไม่เจอ ถ้ามีสมาธิธรรมก็เจอความสงบมองเห็นบ้าง ปัญญา
ชั้นต่างๆ จะเริ่มมองเห็นไปโดยลำดับจนกระทั่งถึงขั้นวิมุตติหลุดพ้น แล้วทำไมจะไม่รู้
เรื่องกิเลสมันแหลมคมขนาดไหน ก็เหนื้อมันแล้วนี่ ไม่เหนื้อมันทำลายมันไม่ได้ มันไม่ได้
หายซากไปจากใจแหละถ้าไม่เหนื้อมัน

เพราะฉะนั้นเราต้องทำให้เหนื้อมันอยู่เสมอ ต้องต่อสู้ สมาธิก็ให้มีความสงบ ผีกกัด
เอาจนสงบทำไมมันสงบไม่ได้ ที่มันสงบไม่ได้ ก็เพราะกิเลสมีกำลังมาก ถ้าหากสติปัญญา
ศรัทธา ความเพียรเรามีกำลังมากพอที่จะทำจิตใจให้สงบได้แล้ว ต้องสงบ จิตเป็นของฝึก
ได้ จิตเป็นของแยกจากสิ่งที่ชั่วคือกิเลสนั้นได้กลายเป็นจิตที่ดีขึ้นมา ความสงบสุขภายใน
จิตใจด้วยสมาธิ นั้นเป็นพื้นฐานแห่งความร่มเย็นของพระในชั้นเริ่มแรกแห่งการปฏิบัติ
จากนั้นก็ความสงบเข้าไปเป็นลำดับ

เมื่อควรแก้กาลที่จะพินิจพิจารณาแล้วก็พิจารณา ยกเอาธาตุเอาขันธ อันเป็นตัว
อนิจจัง ทุกข์ อนตตา แยกมันอยู่เฉยๆ นี่แหละ อย่าไปแบกเฉยๆ โดยไม่ได้รับประโยชน์
แบกอนิจจัง ทุกข์ อนตตา ให้พิจารณา อนิจจัง ทุกข์ อนตตา ให้เกิดประโยชน์โดย
ทางปัญญาของเรา ไม่จะไปคว้าโน้นคว้านี้ คว้ามรรคผลนิพพานอยู่ที่นั่นที่นี่ ไม่ได้อยู่ที่
ไหน กิเลสไม่ได้ว่ามันอยู่ไหนแหละ แต่อยู่ที่หัวใจคน หัวใจพระเถระเรา ทุกข์ก็ทุกข์กัน
ที่นี่ เตือดร้อนวุ่นวายต่างๆ ระส่ำระสายก็เกิดขึ้นที่จิต จิตเป็นเจ้าเรื่องเป็นผู้ก่อเหตุ หลง
ภาพแห่งความคิดปรุงของจิตที่หลอกออกไป เพราะอำนาจของกิเลสผลักดันออกไป ให้
คิดให้ปรุงเป็นภาพต่าง ๆ ขึ้นมาอยู่ทั้งวันทั้งคืน อยู่ด้วยภาพหลอกหลอนตนเองทั้งนั้น

ภาพลมหลอนนี้มาจากกิเลส เพราะสติปัญญาไม่ทันมัน มันก็หลอกได้เป็นความจริงความจ้ง เหมือนเป็นตัวจริงจ้ง ๆ คิดเรื่องใดก็ตาม เรื่องหญิงเรื่องชาย เรื่องอดีตอนาคต ดีชั่วประการต่างๆ มันจะเป็นภาพขึ้นมา เป็นเรื่องราวขึ้นมาให้เคลิบเคลิ้มหลงใหลไปตามมัน ทั้งฝ่ายเพลิดเพลิน ทั้งฝ่ายเศร้าโศก เหมือนกับว่าเป็นตัวจริงขึ้นมา เรายังไม่เห็นโทษของมันเลย เพราะไม่มีสติไม่มีปัญญา พินิจพิจารณาพิสูจน์มันให้เห็น จึงต้องใช้สติปัญญาพินิจพิจารณา

เราเสียดายอะไรเรื่องความคิดความปรุงเหล่านี้ มันเป็นมาทั้งวันทั้งคืน ยืน เดิน นั่ง นอน ประจำอยู่ตลอดเวลาตั้งแต่วันเกิดมา ได้ผลประโยชน์อะไรบ้างความคิดเลื่อนลอยตามอำนาจของกิเลส นี่เราจะคิดจะปรุงเรื่องอรรถเรื่องธรรมให้มีภายในจิตใจของเราให้เป็นเหตุเป็นผล เพื่อลบล้างความคิดปรุงอันจอมปลอมทั้งหลายออกไปโดยลำดับ จนกระทั่งรู้ความจริงของมันอย่างชัดเจน ปล่อยวางกันได้หายสงสัย ทำไมเราจะไม่พยายาม สิ่งที่แก้กันมีอยู่นี้ หาแต่เรื่องผูกมัดมาใส่ตัวเอง มันก็ได้แต่เรื่องผูกมัด หาความสงบสบายไม่ได้

ทรงแต่ผ้าเหลืองเฉย ๆ ทรงมรรคทรงผลไม่ได้ทรงทำยังงี้ ผู้ปฏิบัติมาทำงานไม่ได้ผลได้ประโยชน์อะไรจากงานเลย เลยกลายเป็นงานเหลวไหลเหลวแหลกไปเสีย งานสมาธิก็เหลวแหลก เดินจงกรมก็เหลวไหล นั่งภาวนาก็เหลวไหล ทำอะไรขึ้นชื่อว่าเป็นอรรถเป็นธรรม มีแต่ให้กิเลสมาเหยียบย่ำทำลายเตะถีบแหลกไปหมด ล้มละลายไปหมด ตั้งตัวไม่ได้นี้เป็นของดีแล้วหรือ เราไว้ใจเราได้ไหมอย่างนี้ แล้วเรายังจะนอนใจอีกต่อไปหรือ เราต้องคิดทบทวนย้อนหน้าย้อนหลังซิ นักพิจารณา ไม่งั้นหาทางแก้ตัวให้รอดพ้นไปไม่ได้ จะถูกกิเลสเหยียบย่ำทำลายลมหลอนอย่างนี้ตลอดเวลา สติปัญญามีพระพุทธเจ้าแก้ด้วยสติ แก้ด้วยปัญญา แก้ด้วยความเพียร เราถ้ามีความเพียรเพียรพินิจพิจารณา เพียรบังคับจิตใจที่มันตื้อดื้อ เอามาให้มันจนหมอบซี

จิตใจเป็นของฝึกได้ ฝึกไม่ได้ธรรมสอนไว้ทำไม พระพุทธเจ้าและสาวกทั้งหลาย ท่านฝึกได้มาเท่าไรแล้ว จนกลายเป็น สรรณ คัจฉามิ ของพวกเรา

เราจะฝึกใจของเราดวงเดียวเท่านั้นทำไมจะฝึกไม่ได้ มันขาดตกบกพร่องอะไรเสริมขึ้นมา ผลิตขึ้นมา บำรุงขึ้นมา มันมีกำลังได้ด้วยกันทั้งนั้นแหละ ความขี้เกียจขี้คร้าน เป็นกิเลสให้ทราบเสีย ความอ่อนแอท้อแท้เป็นกิเลสทั้งนั้นให้ทราบเสีย ผู้ปฏิบัติจึงต้องแก้สิ่งเหล่านี้ ความอ่อนแอเป็นกิเลส จะแก้วิธีไหน เข้มแข็ง ฝืนกันสู้กัน ความอ่อนแอท้อแท้ ความเกียจคร้าน ตั้งเป็นความขยันความเข้มแข็งขึ้นมา ความโง่เง่าเต่าตุ่น ตั้งสติขึ้นมาให้ดี พินิจพิจารณาทางด้านปัญญา แก้กันโดยตรงนี้ ๆ สิ่งที่แก้มีอยู่ นอนกอดนอน

จมอยู่เฉย ๆ ทำไม เราจะหวังเอาประโยชน์อะไรถ้าไม่ดำเนินตามหลักธรรมที่จะพึงทำ ที่ จะแก้สิ่งที่เลวร้ายทั้งหลายภายในจิตใจของเรา

เราจะหาความสุขจากอะไร ดินเป็นดิน น้ำเป็นน้ำ ลมเป็นลม ไฟเป็นไฟ สถานที่ ต่าง ๆ ดินฟ้าอากาศ เป็นสิ่งเหล่านั้น แต่ละอย่าง ๆ ตามธรรมชาติของเขา จะเอามาเป็น เราเป็นของเรา เป็นความสุขความสบาย เป็นมรรค เป็นผล นิพพานได้ที่ไหน ไม่มีที่จะ เป็นไปได้ นอกจากที่จะผลิดขึ้นภายในจิตใจ ระหว่างกิเลสซึ่งเป็นข้าศึกกับธรรมที่จะต่อสู้ กันอยู่เวลานี้ เพื่อเอาชัยชนะขึ้นมาภายในจิตใจของเรา นี้ไม่มีทางอื่น เอาตรงนี้นักปฏิบัติ อย่าถอย ตรงนี้เป็นชัยชนะ เป็นสถานที่จะให้ชัยชนะแก่เรา

ความขยันนั้นแลที่จะได้ผลมาเต็มเม็ดเต็มหน่วย เป็นที่พอใจ ความขี้เกียจขี้คร้าน ความอ่อนแอเป็นเรื่องของกิเลสทั้งหมด เป็นการสั่งสมกิเลส เดินไปตามมันเท่าไรยิ่งเป็น การเพิ่มพูนกิเลสขึ้นมา จนจะยกไม่ขึ้นก้าวไม่ออก เป็นของดีแล้วหรือ เอาให้มัน คล่องตัวซิ เราเกิดมาในท่ามกลางแห่งความโง่ด้วยกันนั้นแหละ ไม่มีใครที่จะเป็น มหาบัณฑิต นักปราชญ์ จอมเฉลียวฉลาดมาตั้งแต่วันเกิด มันเกิดมาด้วยความโง่ด้วยกัน นั้นแหละเพราะกิเลสทำคนให้โง่ แม้กิเลสจะเฉลียวฉลาดเพียงไรก็ตาม มันยิ่งฉลาดใน การทำคนให้โง่เราก็อทราบ เพราะฉะนั้น เราจึงเกิดในท่ามกลางแห่งความโง่ ที่นี้จะนำ ธรรมเข้าไปชักฟอก ไปแก้ไขทำลายสิ่งเหล่านี้ จึงต้องปฏิบัติด้วยธรรม ทุกข์ก็ยอมรับว่า ทุกข์

ตายก็ตายไปเถอะ ตายด้วยความพากเพียรนี้ไม่เสีย ไม่ขาดทุนสูญุดอก ต้อง ยอมรับ ให้เห็นซีที่ พระพุทธเจ้าว่า ทุกข์ อริยสัจจ์ ทุกข์เป็นของจริง เราอ่านแต่ใน หนังสือเหมือนนกขุนทอง ไม่เห็นความหมายอะไรในนั้น ไม่เห็นความจริงในคำว่าทุกข์ อริยสัจจ์ ทุกข์เป็นของจริง-จริงอย่างไร ถ้าเราได้ค้นโดยปัญญาตามที่พระพุทธเจ้าทรงสั่ง สอนนี้ ทุกข์ อริยสัจจ์ จะหาที่ค้านไม่ได้ กราบเหมือนพระพุทธเจ้าประทับอยู่ตรงหน้า เรานั้นเลยละ หรือเหมือนพระพุทธเจ้าอยู่ที่ใจของเราไม่ได้นอกเหนือไปจากนี้เลย จริง อย่างนี้หรือ เห็นทุกข์-ทุกข์จริงอย่างนี้หรือ เหตุที่จะได้เห็นทุกข์จริงอย่างนี้ ก็เพราะ ปัญญาแยกแยะดูให้เห็นตามความจริง

ตามปกติของจิตนี้มันจะเหมาเอาหมดร่างกายทั้งร่างว่าเป็นเรา นี่คือกิเลสพาให้ เหมา กิเลสหลอกเข้าใจไหม ไม่ใช่ของจริง กิเลสเป็นของปลอม มันหลอก เราก็อปลอม ไปตามมันว่าร่างกายทุกส่วนเป็นเราเป็นของเรา เวทนา สุข ทุกข์ทั้งหลาย เฉย ๆ จึงเป็น เรา เป็นของเราขึ้นมา ทั้งกายเวทนา จิตเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ คิดได้ หมายรู้ ปรุงแต่งต่างๆ รับทราบรับเห็นใด ๆ เป็นเราเป็นของเราไปหมด กิเลสพากันเอามาให้ แยกให้ห้าม ทุกข์ยากลำบากขนาดไหนไม่ยอมเห็นโทษ เพราะปัญญาไม่มีพอที่จะ

สอดส่องเห็นความจริง ด้วยเหตุนี้ ทุกข์ อริยสัจ จึงเป็นโมฆะสำหรับเราที่เรียนแบบ
นกขุนทอง

เอาปฏิบัติให้จริงจังลงไปซิ คำพูดที่ว่า ทุกข์ อริยสัจ จะเป็นโมฆะได้ที่ไหน อยู่ที่
หัวใจของเราเป็นความจริง ขอให้ปัญญาหยั่งถึงเถิดจะไม่ไปไหนเลย ความจริงเราจะ
คว้านขึ้นมาจากการพิจารณานี้จนได้แหละ สมุทัย อริยสัจ ก็เหมือนกัน เมื่อมันต่างอัน
ต่างจริง เรายังไม่พูดถึงเรื่องสมุทัย อริยสัจ เอาให้มัน ทุกข์ อริยสัจ ในชั้นของกาย
นี้เสียก่อน แล้วจะไปเห็นความจริงของจิตว่าเป็นสัจจะเหมือนกัน

มันเกิดที่ตรงไหนความทุกข์ ทุกข์ที่ตรงไหน มันจะต้องหมายตรงจุดใดจุดหนึ่งจน
ได้ว่าตรงนี้เป็นทุกข์ เพราะมันมีแง่หนักเบาต่างกันในบรรดาทุกข์ที่เกิดในร่างกายของเรา
นี้ มันทุกข์ที่ตรงไหนให้จับจุดนั้นให้ดี พิจารณาแยกแยะดู ทุกข์มันเป็นสภาพอันหนึ่ง
เป็นนามธรรมเป็นสักแต่ว่ารู้ว่าทุกข์ กายเป็นวัตถุ กายมีรูปลักษณะ มันจะเป็นอัน
เดียวกันได้อย่างไร พิจารณาแยกดูกายให้เห็นชัดว่า กายนี้เป็นทุกข์จริง ๆ เหนอ

ดูให้ดี ถ้ากายนี้เป็นทุกข์ คนตายแล้วไปเผาไฟมันว่าไง มันไม่เห็นบ่น เพื่อละเมอ
ต่าง ๆ ว่าเป็นทุกข์เดือดร้อน มันไปไหนถ้าหากายเป็นทุกข์แล้ว เผาไฟมันต้องดิ้นซิ คน
ตายแล้วไม่เห็นดิ้น ทั้ง ๆ ที่กายมีอยู่ เนื้อหนังเอ็นกระดูกแต่ละชิ้นละอันโยนเข้ากองไฟ
มันว่าไง มันไม่เห็นว่าจะอะไร แล้วทุกข์นี้มันเป็นอันเดียวกันได้อย่างไรเมื่อเป็นเช่นนั้น คน
ตายแล้วไปเผาไฟไม่เห็นว่าเป็นทุกข์นี้ พิจารณา จากนั้นก็ย้อนออกมาดูทุกข์ ทุกข์มันก็สัก
แต่ว่าทุกข์ ไม่มีรูปมีลักษณะมีสีสังวรณะ มันเป็นแต่ธรรมชาติอันหนึ่ง เป็นความจริง
ของมันอยู่เท่านั้น ทุกข์ ๆ ตัวทุกข์เองก็ไม่ทราบความหมายของตนเองด้วย ไม่ทราบ
ความหมายของเราผู้ไปหมายมันว่าเป็นทุกข์ด้วย กายก็เหมือนกัน แม้ทุกข์จะเกิดขึ้น
มากน้อย กายก็ไม่ทราบว่าตนเป็นทุกข์ และไม่ทราบว่าเวทนาทำให้ทุกข์แก่ตนด้วย

เรายกเอาเพียงเรื่องทุกข์เวทนาขึ้นมาอันเดียวเท่านั้นก็กระจายไปหมดไม่ว่าสุขไม่ว่า
อุเบกขาแหละ เพราะเป็นนามธรรมด้วยกัน แยกแยะตรงไหน จ่อลงตรงนั้น สติจ่อลง
ตรงนั้น ปัญญาแยกแยะที่ตรงนั้น ไม่ยอมให้หนีไปไหน ทุกข์ก็ทุกข์ ตายก็จะตายอยู่จุดนี้
จุดของจริงนี้ คืออริยสัจจะนี้ ไม่ต้องอยาก อยากให้หาย ไม่ต้องอยาก ความอยากนั้น
เป็นเรื่องของกิเลสแล้ว อยากไม่ทำงานแต่อยากร่ำอยากรวยอยู่ มันเกิดประโยชน์อะไร
พิจารณาเราต้องการจะให้เห็นความจริงนี้เท่านั้นวันนี้ ความจริงจะมีมากน้อยเพียงไร
เอ้า ๆ แสดงขึ้นมาให้เห็น ฟาดกันลงไปด้วยสติปัญญาหมุนตัวลงไป ทุกข์มากเท่าไร เอ้า
ตายก็ตายตรงนี้ จะตายด้วยสติตายด้วยปัญญา ไม่ได้ตายด้วยความโง่ ไม่ได้ตายด้วย
ความอ่อนแอ ไม่ได้ตายด้วยความอยากให้ทุกข์ดับแต่จะตายลงไปด้วยความจริง

สุดท้ายมันก็รู้ขึ้นมา อ้อ ทุกข์เป็นของจริง-จริงอย่างนี้เผลอ เต็มหัวใจแล้ว ภายก็เป็นของจริงอันหนึ่ง เวทนาก็เป็นของจริงอันหนึ่ง จิตก็เป็นของจริงอันหนึ่งเท่านั้น ต่างอันต่างจริง แม้ทุกข์ที่เกิดขึ้นนั้นว่าเป็นจิตจริง ๆ จิตมันก็ไม่มีในจิต จิตก็เป็นจิต ถ้าหากว่าจิตเป็นทุกข์ ทุกข์ดับทำไมจิตไม่ดับไปด้วยนั้น ทุกข์เป็นจิต ถ้าหากว่าทุกข์เป็นจิต จิตเป็นทุกข์ ทุกข์ดับไป จิตต้องดับไปด้วย แต่นี่จิตไม่ดับ ทุกข์อันนี้พึงเกิดมาและพึงดับไปนี้ จิตมีอยู่แล้วตั้งแต่เมื่อไรมันเป็นอันเดียวกันได้อย่างไร แยกด้วยสติด้วยปัญญา แยกจนเห็นชัดเจนแล้ว ทุกข์ อริยสัจ ไม่ต้องพูด เด่นทีเดียว เอ้าที่นี้มันจะตายในขณะนั้นก็ตาย เถอะถ่าลงต่างอันต่างจริงแล้ว จะไม่มีการกระทบกระเทือนถึงจิตใจเลย แต่มันไม่ตาย เรื่องกลัวตายก็เรื่องมันหลอกต่างหากนี่

เพียงเท่านั้นเราก็อธิบายเรื่องอริยสัจใหม่เอี่ยมอยู่ในจิตของเรา นี่ ไม่ได้มีคำวาก็ร้อย ก็พันปีที่พระพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้ว ถ้าเป็นวัตถุต่างๆ มันก็สิ้นกาลสิ้นสมัยไปแล้วแหละ เป็นผุยเป็นผงไปหมด แต่ธรรมของจริงนี้ลบไม่สูญ เมื่อเป็นเช่นนั้นจะว่าเก่าว่าใหม่ได้ยังไง จะว่าอดีตอนาคตได้ยังไง เป็นของจริงในวงปัจจุบัน เฉพาะอย่างยิ่งในตัวของเรา เห็นชัด ๆ สด ๆ ร้อน ๆ ทุกข์ อริยสัจ ก็สด ๆ ร้อน ๆ สมุทัย อริยสัจ สด ๆ ร้อน ๆ มรรค นิโรธ อริยสัจ ก็สด ๆ ร้อน ๆ อยู่ภายในจิตนี้ จึงเรียกว่ามัชฌิมา เสมอต้นเสมอปลาย คงเส้นคงวาด้วยความจริงของตนอยู่เสมอ ไม่มีคำว่อดีตอนาคต ให้พิจารณาโดยตรงนี้

เอาให้จริงให้จริงผู้ปฏิบัติ อย่าท้อถอยอ่อนแอ ไม่ใช่ทาง ไม่ใช่ทางให้มีความสุข ความเจริญ ไม่ใช่ทางแก้กิเลส นอกจากเป็นทางพอกพูนกิเลสขึ้นมาภายในจิตใจเท่านั้น ธรรมงอกไม่ได้ ธรรมจะงอกขึ้นได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร ความหนักก็เอาเบา ก็สู้ใช้ด้วยสติปัญญา ศรัทธา ความเพียรไม่ลดละ นี้ธรรมเกิดขึ้นได้ตรงนี้ให้ยึดเอาตรงนี้ ทุกข์ขนาดไหนก็ตาม ถ้าทุกข์ด้วยวิธีการที่จะแก้กิเลส ทุกข์ด้วยวิธีที่จะทำความเจริญขึ้นภายในใจ เอ้า ทุกข์เถอะ ทุ้มมันลงไป

เขาจะค้าเอาทำอะไรเขาต้องลงทุน อยู่ ๆ จะเอากำไรมาจากไหน ถ้าไม่มีทุนไปซื้อ มาก่อน อันนี้ต้นทุนก็คือทุกข์ ความเพียรนี้แหละต้นทุน เอ้า ทุกข์เท่าไรพาดลงไปให้มันเห็นชัด ๆ ภายในจิตนี้ กิเลสร้างไปจากจิตใจเป็นยังไง กิเลสรุ่มลุ่มอยู่ภายในจิตใจทั้งวันทั้งคืน ยืน เดิน นั่ง นอน ตั้งกับตั้งกล้าหาที่ปลงที่วางไม่ได้ หมอบราบอยู่กับกิเลสตลอดเวลามันเป็นยังไง กิเลสสิ้นซากไปจากจิตใจแล้วจิตเป็นยังไง ให้มันได้เห็นชิ พระพุทธเจ้าสอนเพื่อเห็นนี้แท้ ๆ ไม่ได้สอนเพื่ออะไรนี่นะ เราพูดแล้วก็ค้นพินนะ เพราะไม่ได้พูดด้วยความตื้นเดา พูดด้วยความจริงจริงจัง ๆ นี่น่า ๆ อยู่อย่างนี้ทำไมจึงไม่เห็นไม่รู้กัน หรือไม่ปฏิบัติ ท่านว่าขยันก็อ่อนแอเสีย ท่านว่าให้ฉลาดก็โง่เสีย ให้ตั้งสติก็ผลอ

เสีย มันลบล้างศาสนธรรมอยู่ตลอดเวลา ก็เหมือนกับลบล้างตัวเองทำลายตัวเองอยู่ตลอดเวลา นั่นเอง

พากันตั้งอกตั้งใจนะ พระที่มาบวชใหม่ก็ให้ตั้งหน้าตั้งตาประพฤติปฏิบัติ คอยเงี่ยหูฟังหมู่เพื่อน ครูบาอาจารย์ มีความขยันหมั่นเพียร ตื่นตีกลูกเข้า ทำการทำงานอะไรให้เข้มแข็ง อย่าอ่อนแอ นั่นเป็นนิสัยของฆราวาสของโลกหาประมาณไม่ได้ ไม่มีขอบเขตมีเหตุมีผล หลักศาสนธรรมเป็นของมีเหตุมีผล ให้พากันตั้งจิตตั้งใจประพฤติปฏิบัติ ชีวิตของเราในความเป็นนักบวชนี้มีคุณค่า เพราะฉะนั้นการปฏิบัติของเราจึงให้มีคุณค่าไปตาม ๆ กัน

เอาละหยุดเท่านี้ก่อนฝนตกแล้ว

พูดท้ายเทศน์

เพียงหลักปฏิบัติทการดำเนินภายนอกนั้นมันเหมือนกับกิ่งก้านสาขา ต้นลำหรือรากแก้วอยู่ที่หลักใจ อันนี้สำคัญมาก ถ้าใจไม่มีหลักอย่างน้อยก็ไม่มีความสะดวก จะร้อนเป็นพื้นเป็นไฟ นี่ได้ร้อนมาพอแล้วนะจึงได้นำมาพูด เอาสิ่งที่เข้ามาแล้วทั้งนั้นแหละมาพูด ร้อนนี้ร้อนมาก ธรรมดามันก็ร้อนมาก ยิ่งจิตเสื่อมยิ่งร้อนมากผมนะ โอ้โฮ เป็นพื้นเป็นไฟ เพราะความอยากได้กลับคืนนั้นแหละ อย่างที่เคยพูดให้ฟัง ร้อนมากจริงๆ นะ ดีอย่างหนึ่งที่ไม่ถอยเท่านั้นเอง เอาจนได้ จากนั้นมาพัดกันใหญ่เลยเทียว เช็ดถึงใจเคียดแค้นถึงใจก็คือจิตเสื่อมนะ

ที่ผมนั่งตลอดรุ่งเพราะอันนี้ละมันทำให้ผมเคียดแค้นนะ ขึ้นบนตะพองได้แล้วก็พัดกันเลย กระหน่ำขอลงเลย เอ้า เสื่อมต้องตายไปด้วยกัน อยู่ไม่ได้ ยังชีวิตอยู่ไม่ได้ว่างั้นเลย เสื่อมก็ต้องไปด้วยกันเลย นี่ทำให้คิดถึงเรื่องพระโคธิกะ ท่านเจริญสมาธิสมบัติของท่านเจริญถึง ๖ ครั้งเสื่อมไปถึง ๖ ครั้ง คว้ามืดโกนมา เราเชื่อคือมันออกมาในอุทานภายในใจนี้ เอานะคราวนี้นะ ถ้าลงจิตนี้ได้เสื่อมไปอีกแล้ว เราต้องตายเท่านั้นเราอยู่ไปไม่ได้ มันเห็นโทษถึงขนาดนั้นคิดดูซิ มันจะเสื่อมไปไม่ได้ถ้าเรายังไม่ตาย ถ้าเสื่อมก็ต้องตายไปด้วยกัน นี่ละมันย้อนไปเชื่อพระโคธิกะที่ท่านพูดไว้ในตำรา

ความที่ไม่ได้อะไรเลยมันร้อนมันก็ร้อนไปแบบหนึ่งนะ ความที่เคยได้มาแล้วมาเสื่อมนี้ เพราะคุณค่าแห่งความสงบนั้นเมื่อเทียบกับที่ไม่มีความสงบแล้วมันไปคนละโลกนั้น ทีนี้เวลามันเสื่อมไปทำไมจะไม่ร้อนถึงขนาดนั้น แหม อยู่ที่ไหนก็เป็นพื้นเป็นไฟ บทเวลามันได้แล้วมันถึงพัดกันอย่าง...นี่ละที่ว่านั่งหามรุ่งหามค่ำได้ก็เพราะความเคียดแค้นนั่นเอง โห ถ้ามีคนมาทำเราให้เจ็บแค้นอย่างนั้นอย่างนั้นเป็นฆราวาสนี่ผมฆ่าคนได้จริงๆ นะ ฆ่าแบบถึงใจ ๆ เลย มีที่ศพเอาให้เรียบหมด ก็ร้ายมาให้เราเจ็บใจถึงขนาดนี้ยังงี้ก็ทนไม่ได้ มีทางออกทางเดียวคือต้องฆ่าทางอื่นไม่มีทาง นี่ก็เหมือนกันพัดกันลง

เฮ้ ตายก็ตายเถอะคราวนี้ มันได้เหยียบหัวเรามาเสียนานแล้วนี่ ความเสื่อมของจิตนี้มี แต่ฟื้นแต่ไฟเผาผลนอยู่ตลอดเวลา ไม่มีอะไรมีความหมายในโลกนี้ เป็นขนาดนั้น

จึงได้เตือนหมู่เตือนเพื่อนให้ระมัดระวังอย่าให้เสื่อมไปได้ ผู้ที่ยังไม่ได้ก็เอาให้ได้ มันไม่นอกเหนือไปจากความเพียรของเรา เฮ้ใส่มันลงไปตายก็ตายเถอะ ว่างั้นเลย มันต้องทุ่มลงซิ จิตต้องเด็ด ไม่เด็ดไม่เห็นของเด็ดของจริง เราไม่เคยได้แหละ เดินจงกรม นั่งภาวนาธรรมดา ๆ มันจะได้ของดีขึ้นมา มันไม่ได้นิสัยผมนะ มันเป็นนิสัยหยาบอะไรก็ไม่รู้ พุดยากนะ ต้องเอาเสียจนदनตายแล้วมันถึงปรากฏขึ้นมา ที่ไรเป็นอย่างนั้นทุกที แล้วมันก็ถึงใจ ผลก็ถึงใจ

ถ้าเหตุเอาชีวิตเข้าประกันเลยแล้วถึงใจ ๆ อย่างที่ว่านั่งสู้กับทุกขเวทนา โอโห ในเรื่องการหักโหมร่างกายนี้ผมยังไม่มีที่ไหนเลย เป็นประวัติชีวิตเหมือนหลังจากจิตเสื่อม พอได้ทำแล้ว นั่นละตรงนั้นละหักโหมกัน เป็นพรรษาที่ ๑๐ ฟาดกันมาตั้งแต่ยังไม่เข้าพรรษานะ พอได้ที่แล้วก็ฟัดกันมาตั้งแต่โน้นละ ตลอดรุ่ง ๆ จนเข้าพรรษาก็ฟัดกันอีก ได้ของอัศจรรย์ทุกทีนะ

ทุกซันั้นทุกซั ยอมรับว่าทุกซั บางวันจนล้มลุกไม่ขึ้นเลยมันตายหมดตั้งแต่กลางไป มันตายแล้วนี่ มันเป็นมาตั้งแต่ตอนกลางคืน ทีนี้เวลามันหายทุกซัไปแล้ว ใอนี้มันยังตายอยู่นี้ เวลาจะลุกก็ลุกขึ้นเลย ลุกก็ล้มตุม ตุมนี้ลุกไม่ขึ้น เอ๊ะ ทำไมเป็นอย่างนี้ เราไม่เคยเป็น มีแต่เอามือยันไว้ค้ำไว้ยันไว้ ขาอยู่อย่างไรร้อยอย่างนั้น ล้มไปแล้วขาดก ยังงือเอาเข้ามาไม่ได้ เฉยอยู่เหมือนท่อนไม้ท่อนฟืน

เอ๊ะ ทำไมเป็นอย่างนี้ เพราะเราไม่เคยเป็นนี้ มันเป็นมาของมันเต็มที่ตั้งแต่ตอนกลางคืน ทีนี้พอตอนเช้าจะลุกมันไม่มีทุกซัอย่างนั้น หายเจียบ ก็หายเจียบซิมันตายไปหมดแล้ว มันเป็นท่อนไม้ท่อนฟืน สมมุติว่าจะเอาอะไรมาตัดขาเวลานั้นมันก็ไม่มีความทุกขเวทนาเลย มันเป็นท่อนไม้ท่อนฟืนขนาดนั้นนะ เอามือมาจับดูขาเจ้าของ เอ้ เป็นอย่างนี้ ขาไม่รู้เลยสัมผัสของมีอนะ แต่มีอรู้ว่าขานี้เย็นไปหมด สมมุติว่าตัดตรงนั้นขาดจะขาดไปเลยแหละ มันถึงใจไม่เคยลืม คินไหนถ้าลงได้ฟัดกันขนาดนั้นแล้วได้อัจฉริยะทุกคืนไม่เคยพลาดเลยจริง ๆ เป็นแต่เพียงว่าช้าหรือเร็วต่างกัน ยากกับง่ายต่างกัน

ถ้าวันไหนฝนตกพรวด ๆ วันนั้นง่ายนะใส่กันพับ ๆ ยังไม่นานลงได้ ๆ ยังไม่ถึงทุกขเวทนาใหญ่เกิดขึ้นได้ก่อน พอมันถอนขึ้นมาเอาอีก ลงอีกแล้วก็สว่าง วันนั้นลุกไปเลยเหมือนไม้ได้นั่งตลอดรุ่งนะ จึงสำคัญอยู่ที่ใจต่างหากนะ ถ้าวันไหนมันลำบากลำบากทุกซัทรมาณมาก คินนั้นบอบช้ำมากร่างกาย นั่งเหมือนไฟเผา..กัน นั่งฉันทันได้พับเพียบนั่ง นั่งพับเพียบฉันทันจังหัน นั้นเวลาเรายังไม่ได้ต่อสู้มันนี้ นั่งฉันทันจะไปต่อสู้อะไรก็ต่อสู้อับอาหารละซี ได้นั่งพับเพียบละผม กันนี้แหมเป็นฟืนเป็นไฟเหมือนกับมันพอง

ไปหมดกันนะ กระจกทุกท่อนเหมือนมันจะแตก กลางวันก็ดี แต่มันไม่เคยขีด เพราะมันเห็นผล มันเห็นออันนี้อยู่แล้วนี่ นี่เรื่องความทุกข์ ทุกข์หรือไม่ทุกข์ฟังซิหมู่เพื่อน จึงมาสอนหมู่เพื่อน

ผมไม่ได้เคยคิดว่าได้เป็นครูเป็นอาจารย์ใครทั้งนั้นแหละ เพราะนิสัยไม่มีทางนั้นมีแต่จะเอา ๆ เรื่องของเจ้าของโดยเฉพา ๆ เหมือนไม่เคยที่จะไปสนใจไปสอนผู้ใดเลย เวลาปฏิบัติก็มุ่งต่ออรรถต่อธรรมอย่างเดียว ทีนี้เวลาพอลืมหูลืมตาได้บ้าง มันก็ไม่สนใจที่จะสอนใครเสีย อยู่อย่างนี้สบายดีว่างั้น เพราะฉะนั้นเวลาหมู่เพื่อนรุมไปกับผม ผมจึงขโมยหนีเรื่อยนะซิ อยู่คนเดียวสบายดี ๆ ไม่มีอะไรมาทวน สบายดี ๆ มันเป็นอย่างนั้น ทีนี้มันมากต่อมากรุมเข้า ๆ ก็เลยเป็นอย่างนี้อย่างที่เห็นนี่ แต่ไม่ได้เป็นกับนิสัยของเจ้าของนะ

ก็อยู่ไปอย่างนั้นแหละ เพราะเห็นหัวใจแต่ละดวง ๆ นี้มีคุณค่า คิดถึงเรื่องเราเวลาเสือกกลาน เกิดขึ้นมาเจอพ่อเจอแม่อยู่แล้ว ครูอาจารย์เราได้วิงวาทแบล้มแทบตาย ไปที่ไหนมันก็ไม่เหมาะเจาะในหัวใจ มันก็ต้องผ่านไป ๆ จนกระทั่งไปถึงที่เหมาะเจาะแล้วมันถึงทุ้มกันลง หมู่เพื่อนแสวงหาครูบาอาจารย์ก็คงเป็นอย่างเดียวกันนี้ นี่แหละเอามาบวกมาลบ คุณ ทาร กันดูแล้ว เราทนอยู่ด้วยเหตุนี้แหละ ไม่ได้คิดว่าจะไปหวังไปโยอะไร ไม่เห็นอะไรที่จะมาปรากฏเป็นหวังนี่นะ

ร่างกายนี้รู้กันชัด ๆ มันทนไม่ไหวก็ทิ้งเสีย บ่อกังวลในความรับผิดชอบก็อยู่กับตรงนี้แหละ ภารา หเว ปญจกฺขนฺธา มันมาตลอดสายนะ ภารา หเว ปญจกฺขนฺธา ด้วยอุปาทานความยึดมั่นถือมั่นเป็นอีกอย่างหนึ่ง ภารา หเว ปญจกฺขนฺธา ด้วยความรับผิดชอบ พาเดิน พาขึ้น พาขับ พาถ่าย นั่งนอนอย่างนั้นอย่างนี้ อันนี้ไม่มีปล่อย ความรับผิดชอบนี้ต้องได้ปฏิบัติอยู่อย่างนั้นละ จึงเรียกว่าไม่ปล่อย แต่ไม่ใช่ไม่ปล่อยแบบอุปาทานคือ ไม่ได้ละได้วาง ต้องได้ดูแลมันอยู่จนกระทั่งถึงวาระสุดท้าย หือ ไปไม่ได้หรือ ทิ้งเสียบ๊ยะเดียวแสนสบาย หายความยุ่งว้างนั้น แน่ะ ก็รู้ชัด ๆ แล้วมันจะไปไหน ธาตุไหนก็เป็นธาตุนั้นจะเป็นธาตุนั้นได้ยังไปตามสภาพของมัน จะยึดหรือไม่ยึดมันก็เป็นของมันอยู่อย่างนั้นตามความจริงของมัน หลงมันอะไร

พระใหม่ตั้งใจภาวนานะ ฝึกหัดภาวนาพุทโธ ๆ หรือจะกำหนดลมหายใจเข้าออกตามด้วยเข้าพุท ออกโธก็ได้ ให้ภาวนานะ เวลาभावซก็ให้เข้มแข็ง อย่าอืดอาดเนือยานายไม่ได้นะ ศาสนาไม่ใช่ถ่านซ็พอจะเอาของทั้งมาทิ้งใส่ ๆ อะไรไม่ตีมาทิ้งใส่ศาสนาไม่ได้ ผมอบรมให้เป็นที่ระลึกในชีวิตของเราคราวบวช ชีวิตของเราก็มีคุณค่าคราวนี้แหละ ตั้งแต่เกิดมาคราวนี้มีคุณค่ามากได้ประพฤติปฏิบัติธรรม อดทนเอา นักบวชต้องอดทน

พระพุทธเจ้าพาดทนมาแล้ว พระสงฆ์สาวกพาดทนมาแล้วทั้งนั้น เราจะมาอ่อนแอขัด
กับทางเดินทางดำเนินของท่าน คำสอนของท่าน ไม่ถูก
เอาละแค่นี้ละ